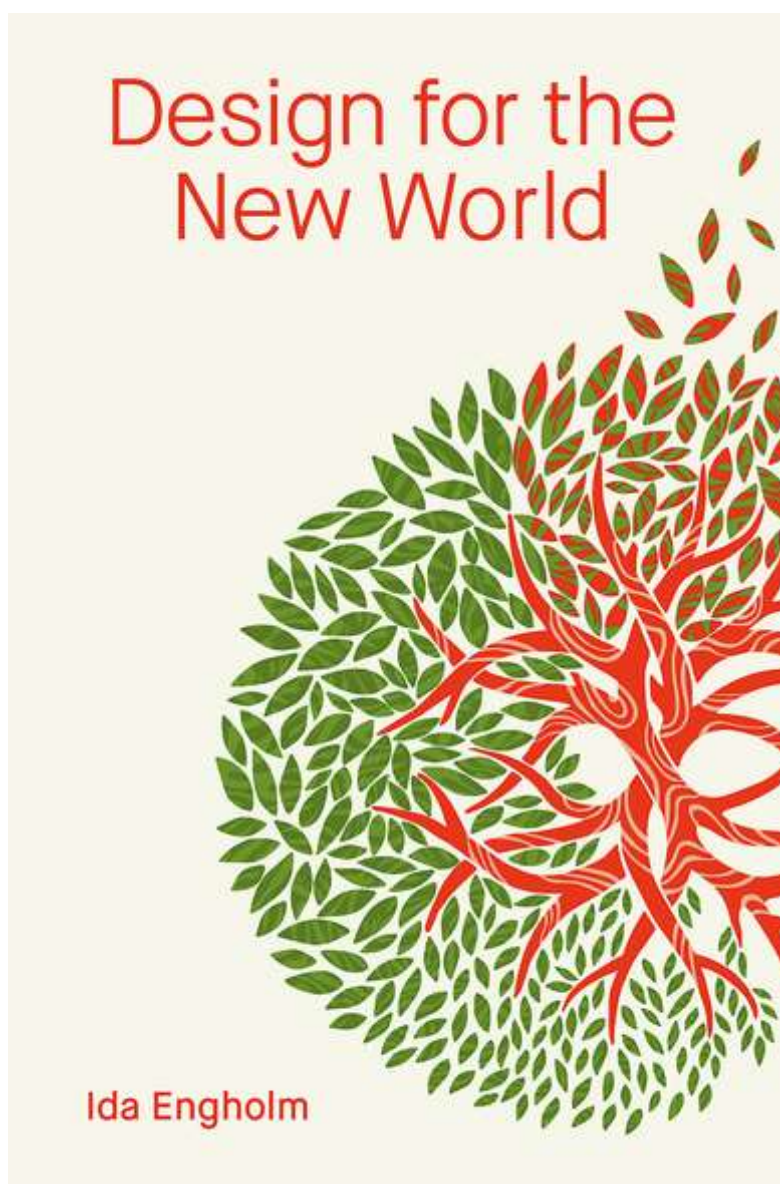

Formkraft

Tidsskrift for Kunsthåndværk & Design

Boganmeldelse

Design i den antropocæne tidsalder

“For mig at se ligger bogens styrke i dens præcise udpegning af den måde, det antropocæne og designbegrebets udvikling stiller grundlæggende spørgsmål ved designs rolle og ansvar, og man kan kun have respekt for den imponerende vidensmængde, der syntetiseres i bogen og forfatterens vilje til at tænke den i forhold til praksis.” Lektor fra Syddansk Universitet Niels Peter Skou anmelder bogen *Design for the New World* af professor Ida Engholm.

28-04-2023

Forfatter: Niels Peter Skou, lektor, Syddansk Universitet

Emner: Bæredygtighed • Forskning • Klima

Design som en grundlæggende human kapacitet

Professor i Designteori og Designhistorie ved Det Kgl. Akademi Ida Engholms nye bog *Design for the new world. From Human Design to Planet Design* afspejler et meget ambitiøst projekt. Den søger således at gentænke design ud fra sammenfaldet mellem designbegrebets udvikling fra materiel formgivning til systemer og organisationer og det antropocæne som betegnelse for det forhold, at menneskets omskabelse af sine omgivelser har nået et punkt, hvor mennesket er blevet den væsentligste geologiske kraft.

Vi er altså i en situation, hvor designbegrebet kan omfatte alle de aktiviteter, hvormed mennesket skaber sine egne omgivelser, og hvor omgivelserne på tilsvarende vis er et produkt af designprocesser. Dette kalder ifølge Engholm på en grundlæggende økologisk gentænkning af design og designtænkning.

Den opmærksomme læser vil samtidig bemærke, at titlen refererer tilbage til Victor Papaneks klassiker *Design for the Real World* fra 1971, der på daværende tidspunkt blev dagsordensættende for socialt design og en ny økologisk designbevidsthed. Herfra overtager Engholm opfattelsen af design som en grundlæggende human kapacitet, der ikke er begrænset til det professionelle designfelt. Det er således store sko, Engholm gerne vil fylde ud og bogen omtales da også som et manifest for et nyt designparadigme eller ligefrem en ny 'tro' (s. 33).

Engholms bog er et langt forsvar for designtænkning og designmetoders særlige relevans i forhold til at løse hyperkomplekse bæredygtighedsudfordringer.

Et forsvar for designtænkning

Bogen er således ligesom hos Papanek drevet af en stærk etisk dagsorden i forhold til designs ansvar og rolle i samfundsudviklingen. Men hvor Papanek på berømt vis starter sin fremstilling med at udnævne industrielt design til den næstmest skadelige profession efter reklamebranchen, er Engholms bog et langt forsvar for designtænkning og designmetoders særlige relevans i forhold til at løse hyperkomplekse bæredygtighedsudfordringer. Dette afspejler dog til dels netop udviklingen i designfeltet under indflydelse af kritikken fra Papanek og andre.

Ydermere bliver der knyttet en evolutionær bevidsthedsmæssig dimension til designtænkningen. Bogen består udover introduktionen af 6 kapitler, hvor de midterste fire behandler aspekter af designtænkning og -praksis i forhold til wicked problems, perspektivskift i rum/skala og tid, behovsopfattelser samt systemtænkning.

Disse afsnit sættes i det første kapitel ind i en evolutionær og udviklingspsykologisk ramme, hvor den menneskelige bevidsthedshistorie fra de tidligste mennesker til informationssamfundet beskrives som en stadig fremmedgørelsesproces i forhold til naturen til fordel for en narcissistisk beherskelsestrang og optagethed af egne behov. Men hvor vi samtidig står på tærsklen til en højere bevidsthedsform præget af økologisk sensitivitet og en holistisk forbindelse til verden, der indebærer en ny interesse i traditionelle visdomstraditioner (indigenous ways of knowing/IWOK) på moderne betingelser.

Den moderne økologiske bevidsthed rammesættes således ikke bare som endnu et trin i udviklingsrækken, men derimod som et spring til et nyt bevidsthedsniveau, der integrerer elementer af de forudgående og er kendetegnet ved overgangen fra selvopretholdelse til 'væren'.

I overensstemmelse hermed er bogens sidste kapitel helliget bearbejdelsen af det traditionelle 'medicinhjul', der kan genfindes hos en lang række oprindelige folk, til et moderne designværktøj.

En hybrid tekst

Bogen har på denne måde en hybrid karakter. På den ene side er der tale om en teoretisk undersøgelse og diskussion, der syntetiserer store mængder teoretisk stof og arbejder med at diskutere og videreudvikle eksisterende designtækningsmodeller med konkrete anvisninger til designpraksis. På den anden side er der tale om et personligt manifest for en ny designopfattelse, der knyttes til forfatterens egen bevidsthedsmæssige udvikling. Det sidste kapitel er således bevidst markeret som et brud med den øvrige fremstilling, hvor læseren skal acceptere overgangen fra den traditionelle akademiske fremstillingsform til en argumentation bundet i personlig erfaring, idet hjulets visdom skal erfares gennem en personlig rejse (s. 235).

Teksten indeholder således flere forskellige henvendelsesformer. Den er bevidst opdelt i flere niveauer, hvor de enkelte kapitler er ganske teoretisk komprimerede, men suppleres af modeller og korte afsluttende opsamlings, der præsenterer kapitlerne som en sammenhængende progression for læseren. Samtidig skriver Engholm ud fra et 'vi', som markerer hele menneskehedens position.

I den forstand afspejler fremstillingen ideen om sammenhængen mellem menneskehedens og den enkelte læsers udvikling. Koblingen af den evolutionære og udviklingspsykologiske ramme og designbegrebet kommer her imidlertid samtidig til at tjene den retoriske rolle at placere designeren som en form for bevidsthedsmæssig avantgarde, der udvikler de nye former for tænkning, der skal udbredes til resten af samfundet.

Udviklingstænkning og det antropocænes dilemmaer

Koblingen af den evolutionære og udviklingspsykologiske ramme og designbegrebet kommer imidlertid på denne måde samtidig til at tjene den retoriske rolle at placere designeren som en form for bevidsthedsmæssig avantgarde, der udvikler de nye former for tænkning, der skal udbredes til resten af samfundet. Jeg kan godt være skeptisk overfor denne måde at positionere design via en sådan overgribende bevidsthedshistorisk ramme (hvad Engholm selv forudser, at nogle vil være). Udviklingstænkningen er jo selv en europæisk tradition, f.eks. hos Hegel i 1800-tallets åndshistoriske tænkning og man risikerer at gentage hierarkiseringen mellem positioner, der opfatter sig som repræsenterende højere bevidsthedsniveauer, der er i pagt med udviklingen og fremtiden og positioner som afskrives som tilbagestående. Omvendt er de problematikker, der giver anledning til behovet for nye tænkemåder reelle nok.

For mig at se ligger bogens styrke således nærmere i dens præcise udpegning af den måde, det antropocæne og designbegrebets udvikling stiller grundlæggende spørgsmål ved designs rolle og ansvar, og man kan kun have respekt for den imponerende vidensmængde, der syntetiseres i bogen og forfatterens vilje til at tænke den i forhold til praksis.

Med inddragelse af kritisk og spekulativt design viser Engholm i bogen, hvordan det antropocæne åbner et rum af mulige fremtider, som fordrer demokratisk debat gennem kollaborative processer, men som samtidig i stigende grad begrænses af konsekvenserne af vores valg for det miljø vi selv skaber. Dette paradoks rammer centralt ind i den aktuelle politiske og designfaglige situation. Kan bogen bidrage til at åbne debatten og håndtere denne kompleksitet, har den en vigtig rolle at spille.

Fakta

Bogen *Design for the New World – From Human Design to Planet Design* er skrevet af professor Ida Engholm, udgivet i januar 2023. Bogen kan downloades gratis som PDF via [Intellect Books](#). [Læs mere](#)

Mere viden i arkivet

Arkivet på Formkraft rummer mange interessante artikler om kunsthåndværk og design. Find fx artikler om:

[Bæredygtighed](#)

[Holdbarhed](#)

[Design thinking](#)

Modtag nyhedsbrev

Skriv dig op til Formkrafts nyhedsbrev og få information om nye artikler på Formkraft. Vi tipper også om relevante konferencer, artikler og viden produceret af danske og internationale institutioner, organisationer og ambassadører for kunsthåndværk og designområdet. [Skriv dig op her](#)